

OM
HARDEN'S
ELDSLÄCKNINGS-
GRANATER

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2013

National Library
of Sweden

JOHN BERNSTRÖM & Co.
Stockholm, 11 Storkyrkobrinken.

Stockholm, Ivar Heggströms boktryckeri, 1885.

OM

HARDEN'S

ELDSLÄCKNINGS-

GRANATER

JOHN BERNSTRÖM & Co.
Stockholm, 11 Storkyrkobrinken.

Stockholm, Ivar Heggströms boktryckeri, 1885.

L
gä
he
la
e
h
t
e

Harden-Granaten!

Harden-Granaten har under sednaste tid i utlandet väckt ej ringa uppmärksamhet, och, sedan de sistlidne höst å Ladugårdsgärdet vid Stockholm verkställda profven, äfven här hemma kommit på tal.

Det stora behovet af ett *enkelt, kraftigt, lätthandterligt* och *billigt* eldsläckningsredskap eller ämne, hvilket med trygghet kunde sättas i händerna på hvem som helst, manade flera år tillbaka amerikanaren *Harden* att söka framställa en i lämpligt glaskärl förvarad vätska, hvilken vid lindrig uppvärmning utgäfve stora quantiteter eldsläckande gas. Detta lyckades efter en mängd försök, men resultatet var dock i det hänseendet otillfredsställande, att vätskan endast kunde bibehålla gasen under ett tryck af cirka 40 skålp. pr quadrattum vid vanlig temperatur. Då en dylik flaska kom i beröring med elden, exploderade den med stor häftighet, och ehuru den dervid afgifna gasens verkan på elden var fullt tillfredsställande,

visade sig »Granaten», i hänseende till de af explosionen våldsamt kringkastade glasskärfvorna, för farlig att begagnas af oerfarna personer! Dessutom hände ofta att explosion uppstod då den ej önskades. Att undvika olägenheten af det höga trycket visade sig emellertid ytterst svårt, och det var först efter ytterligare årslånga försök som *Harden* ernådde det nuvarande resultatet, den i handeln numera förekommande

Harden-Granaten.

För att på det enklaste sättet göra allmänheten bekant dermed, vilja vi uppställa och besvara de frågor hvilka vi tänkt oss sannolikt en hvar, som intresserar sig för saken, skall göra derom, nemligen:

1:o. Hvad är Harden-Granaten?

2:o. Huru verkar den på elden?

3:o. Huru bör den användas?

4:o. Hvad säga fackmän derom?

Besvarande första frågan, är »Harden-Granaten» en glasflaska af ungefär en half liters rymd och som innehåller en färglös vätska, hvilken utan att förändras kan förvaras huru länge som helst, icke stelnar i köld, icke utöfvar någon

som helst skadlig inverkan på människor, kläder eller möbler (tyger)!

Besvarande andra frågan, verkar den sålunda, att då dess innehåll, *genom flaskans sönderslående*, kommer i *beröring med elden*, stora kvantiteter *eldsläckande gas* utvecklas! Effekten är i högsta måtto förvånande!

Besvarande tredje frågan, är det *en alltid gällande regel, att på lättaste och säkraste sätt sönderslå Granaten, så att dess innehåll sprides i elden!*

Om eld utbrutit i en hård yta, t. ex. i vägg eller golf, bör Granaten kastas deremot med tillräcklig fart för att sönderslås, så att innehållet stänker omkring *i elden!*

Om elden ej är starkare än att man kan gå den nära nog, är det fördelaktigt att taga en Granat i hvardera handen om halsen, så som man fattar en klubba, och slå dem hårdt tillsammans öfver eller i elden, så att båda flaskornas innehåll utgutes i densamma!

Har eld åter utbrutit i tyger, lump, bomull, hyfvelspån eller dylikt mjukt ämne, och man ej kan komma åt att behandla den på något af de förut angifna sätten, bör en eller flere Granater, allt efter eldens storlek, sönderslås i ett fat eller dylikt kärl och innehållet kastas *i elden!*

Om man betänker att det är den ur vätskan utvecklade gasen som skall släcka elden, blir det alltid lätt att använda Granaten så att den lemnar bästa resultatet!

Besvarande fjerde frågan, bedja vi först och främst få anföra Stockholms Brandchefs, *Kommendörkapten B. Hollstens* utlåtande, det lyder:

»Till svar å Eder ärade skrifvelse af den 13:de d:s angående de prof som under förra månaden anställdes med *Harden-Granater* å Ladugårdsgärdet, får jag som min åsigt uttala: Att *Harden-Granaterna*, rätt använda vid första utbrottet af en eldsvåda, utgöra ett kraftigt, enkelt och billigt eldsläckningsmaterial, och därför med fullt skäl kunna rekommenderas till hvar och en som vill vara beredd att förhindra utbruten vådelds spridande».

På order af Förenta Staternas Amiralitet, verkstälde *Ingeniör B. F. Isherwood*, hvars namn är väl känt af de flesta svenska ingenjörer, på varfvet i Newyork en serie de mest omfattande undersökningar, både vetenskapliga och praktiska, och lemnar i sin rapport följande utlåtande: »Profven verkställdes under bar himmel och i svag bris. Brännmaterialet var en af torkade furubräder byggd vägg med golf och sidor, hvilken, bestruken

med tjära och benzin, antändes. En stark eld-massa, ungefär 20 fot i längd, 9 fot hög och 3 fot djup, utvecklades hastigt; på gifven signal kastades fem Harden-Granater i elden med tillräcklig kraft för att sönderslå dem, och efter 20 sekunder hade elden fullständigt upphört, och de svarta, till hälften genomkolade bräderna bevisade, att den varit allvarsam. Hade dessa profgjorts inom hus, skulle effekten af Granaterna varit än starkare, ty det är själfklart att i fria luften en stor del gas försvinner i rymden utan att komma åt elden. Dessa Granater äro vida att föredraga framför vatten både derföre att de ej göra skada som detta och derföre att de äro betydligt lättare att hålla tillgängliga öfverallt! Det lider intet tvifvel att den i flaskan befintliga vätskan bibehåller sina egenskaper hur länge som helst. Den massa gas de utveckla, då vätskan kommer i beröring med elden, är i alla afseenden fullkomligt oskadlig och är det min åsigt, att icke allenast amiralitetets kontorslokaler och byggnaderna på varfvet, utan ock flottans fartyg böra förses med dessa Granater! Kostnaderna för ett tillräckligt antal dylika är obetydlig, jemförd med det värde de ega genom att förebygga förlust af egendom samt måhända ock af människolif».

I en sednare och mera fullständig rapport säger herr Isherwood: »Den gas, granaterna utveckla, har ingen skadlig effekt på papper, trä eller tyg af något slag, den är icke giftig och då den blandar sig med luften ej skadlig för den animala organismen. Den är den mest effektiva eldsläckande gas den moderna kemien kan framställa. Allt hvad mina undersökningar gifva vid handen, bekräftar min i föregående rapport uttalade åsigt att, *Harden-Granaten ej har en enda egenkap som på något sätt motverkar dess förträfflighet.*»

Pressens omdöme.

Under förhoppning att vi tillfredsställande besvarat de uppställda frågorna, öfvergå vi till hvad pressen säger om Granaterna. Som hittills ej medhunnits att med dessa anställa mer än ett eldsläckningsprof inom landet, det förut omnämnda å Ladugårdsgärdet, är det endast Stockholmstidningarnas representanter som varit i tillfälle personligen göra iakttagelser deröfver.

Nya Dagligt Allehanda af den 24 november säger: »Ett eldsläckningsprof anställdes i lördags middag på Ladugårdsgärdet af hr P. S. Malcolm från Newyork med s. k. *Harden-Granater*, be-

stående af hermetiskt slutna glasflaskor fyllda med ett slags kemiskt preparat, hvari kolsyra lär ingå, hvilket, då det kommer i beröring med elden, ögonblickligen utvecklar gaser som hämma och släcka densamma. Ändamålet med det nya eld-släckningsmaterielet är att i dess början qväfva en utbrytande eldsvåda. Att dömma af profven på Ladugårdsgärdet, synes detta äfven med fördel kunna ske. Med de anställda profven, hvilka företogos i närvaro af Brandchefen m. fl., visade det sig nemligen att elden lätt qväfdes, då den i flaskorna förvarade vätskan med kraft och fart spreds öfver elden».

Dagens Nyheter för 24 november: »Ett eld-släckningsprof anställdes i lördags middag å Ladugårdsgärdet på föranstaltande af hrr John Bernström & C:ni härstädes med *Harden-Granater*, hvilka bestå uti hermetiskt slutna glasflaskor, enligt hvad det vill synas af ej fullt en helbuteljs rymd, fyllda med ett kemiskt preparat (hvari kolsyra lär till stor del ingå), hvilket, då det kommer i beröring med elden, ögonblickligt utvecklar gaser som hämma och släcka densamma. Detta preparat uppgifves för öfrigt besitta egenskaperna att icke förändras på något sätt, huru länge det än förvaras, att icke stelna i köld och att icke utöfva någon skadlig inverkan på människor, kläder eller möbler. *De i lördags företagna experimenterna,*

utförda under ledning af herr P. S. Malcolm och i närvaro af Brandchefen, Polismästaren, Vattenledningsingeniören Alrutz, flera teknici samt andra intresserade, bland hvilka äfven amerikanska Ministern hr W:m Thomas befann sig, *vittnade i det hela särdeles förmånligt om det nya eldsläckningsämnets snabba och kraftiga verkan.* Denna synes företrädesvis göra sig gällande, då den i flaskorna förvarade vätskan med kraft och fart sprides öfver elden, hvaremot effekten blifver betydligt mindre, om man t. ex., såsom vid ett experiment i lördags skedde, lägger flaskan i elden och låter den der springa och vätskan på sådant sätt utgjuta sig. *Såsom ett alldeles oförnekligt resultat af förenämnda prof kan sägas hafva framgått, att detta eldsläckningsämne är synnerligen lämpligt och verksamt att använda till hastigt qväfvande af nyss yppad eldfara».*

Aftonbladet af 22 november: »*Harden-Granater.*» Vi omnämde i går detta eldsläckningsmateriel. I dag företogs experiment med sådana å Ladugårdsgärdet, straxt utanför artillerikasernen. Tvenne höga ställningar af hopspikade bräder (den större 20 fot lång och 15 fot hög) voro der uppställda. Väggarne voro bestrukna med tjära, på bottenbrädet lågo papper och torra stickor och insidan af ställningen öfvergöts af fotogen. Så antändes det hela och när elden var som

våldsammast, kastades *en* Granat in i elden, som nästan ögonblickligen släcktes, liksom hade hela den brinnande trämassan sänkts i vatten! En träskorsten, 15 à 20 fot hög, var inuti bestruken med tjära, i botten låg en hög lätt antändliga ämnen, dessa påtändes och inom ett ögonblick slogo lågorna våldsamt ut ur mynningen. Så slogs en Granat sönder i botten af skorstenen och elden släcktes helt och hållet omedelbart därefter. — — — — De utförda experimenten, som åskådades af några inbjudna personer, tycktes ådagalägga att *Harden-Granaterna* komma att spela en vigtig och välsignelsebringande roll i vårt brandsläckningsväsen. Då nu deras ofantligt stora nytta är obestridlig och de gjorda experimenten fullständigt lyckats, komma de snart i marknaden.

Vi anhålla äfven att få påpeka att såväl Englands som Amerikas alla *mest framstående tidningar* samstämmande loforda *Harden-Granaternas* utmärkta ändamålsenlighet. — Från en mängd utländska assurancesbolag och framstående enskilda personer föreligga äfven de pålitligaste intyg i samma anda.

Slutligen må några af *Harden-Granaternas* mest framstående egenskaper framhållas:

1:o. De äro små, lätta att handtera och kunna utan svårighet placeras hvar som helst i bostäder, kontorslokaler, fabriker, magasin, om skeppsbord etc., *på ställen der de hvarje ögonblick äro lätt åtkomliga*. Nattvakter i fabriker böra städse föra med sig ett par granater.

2:o. De äro alltid klara att ögonblickligen begagnas! *Hvem som helst kan använda dem!*

3:o. De äro *hermetiskt* slutna och bibehålla sig oförändrade i hvilket klimat som helst. I motsats till extinctörer, assurancesprutor m. fl. andra eldsläckningsapparater, fordra Granaterna ej att fyllas eller »laddas» för att kunna begagnas, och äro ej heller som dessa utsatta för förstöring af rost.

4:o. De undvika den skada som alltid uppstår då eld släckes med vatten, hvilket i många fall gör större skada än elden.

5:o. Det billiga priset gör det möjligt för en hvar, som har egendom värd att skydda för eld, att anskaffa dem.

6:o. De verka ögonblickligen och den *våldsamaste* eld släckes som genom ett underverk.

7:o. De motstå en kyla af öfver 40 grader Celsius, hvilket faktum ensamt gör dem synnerligen värdefulla för nordiska klimat. Vid

låga temperaturer, då hvarje annat eldsläckningsmateriel eller redskap länge sedan af kylan gjorts värdelöst, förblifver Harden-Granaten lika användbar och verksam som under vanlig värme-grad. Vigten af detta förhållande kan ej nog kraftigt framhållas!

8:o. *Hvarje Granat* undergår noggran pröfning innan den utsläppes i handeln för att försäkra allmänheten om att erhålla en pålitlig vara.

Slutligen anhålla vi att till undvikande af missförstånd få påpeka, *det vi ingalunda önska framhålla att Harden-Granaterna kunna göra det omöjliga. De äro ej afsedda att ersätta brandkåren, utan endast att sätta en hvar i stånd att genast dämpa och släcka en utbrytande eld och derigenom i betydlig mån minska de verkliga eldsvådornas antal. De äro ej ämnade att släcka eldsvådor, och kunna enligt sakens natur ej heller släcka stora bål på öppet fält, derföre att den gas som skall utföra släckningsarbetet, ej kan komma åt elden, utan stiger med stor hastighet upp i rymden.*

Harden-Granaterna säljas ej i mindre parti än ett dussin!

Priset pr dussin är kronor 45.

Som det är synnerligen lämpligt att i hoteller, fabriker och andra större lokaler, på bestämda ställen upphänga korgar, innehållande sex Granater, leverera vi dylika korgar af för ändamålet synnerligen lämplig konstruktion, tillverkade af förtennt jerntråd

till ett pris af 2 kronor pr korg.

M.

i mindre

r 45.

hoteller,
bestämnda
sex Gra-
ndamålet
erkade af

korg.

TOLM.

OM

HARDEN'S

ELDSLÄCKNINGS-

GRANATER

JOHN BERNSTRÖM & Co.
Stockholm, 11 Storkyrkobrinken.

Stockholm, Ivar Högströms boktryckeri, 1885.